

Leo Trotskij: Moskvas diplomatiska planer och rättegångarna¹ (8 mars 1938)

Om människan hade bättre minne skulle Moskvarättegångarna ha varit helt omöjliga. GPU knäcker de anklagades ryggar, och man måste vänja sig vid det. Men i samma andetag försöker GPU också knäcka ryggen på historiska processer, och det är svårare.

Under rättegången mot Zinovjev och Kamenev (augusti 1936) anklagades de svarande för att bildat ett rent polisiärt förbund med det tyska Gestapo. De huvudanklagade förnekade denna anklagelse. Den allmänna opinionen vägrade svälja den. För att återuppliva statsåklagare Andrej Vysjinskijs alltför primitiva scheman ställdes i januari 1937 Karl Radek och G L Pjatakov inför rätta. I deras vittnesmål handlade det inte längre om simpelt spioneri, utan om ett internationellt block mellan trotskisterna och den tyska och japanska fascismen i syfte att störta Sovjetunionen och demokratier-
na i väst.

Det är ingen slump att detta sätt att framställa saker och ting kom samtidigt som Folkfrontspolitiken blomstrade. Sovjetdiplomatien och följaktligen även Kommunistiska internationalen, prydde sin fana med paroller om ett militärt block mellan demokratierna mot de fascistiska länderna. I denna situation måste trotskisterna naturligtvis stämplas som agenter för det fascistiska blocket. Bilden var klar och enkel.

Men överraskande nog anklagades inte trotskisterna för att ha gått i förbund med det fascistiska Italien. Orsaken var att de sovjetiska diplomaterna inte ville hindra Englands och Frankrikes försök att få Italien att vända sig från Tyskland, och tog med i beräkningen att Moskva imorgon kanske skulle bli tvunget att vända ett leende ansikte mot Rom.

Samma överväganden gällde i stor utsträckning även Polen. De hoppades att Frankrike skulle behålla Polen i sin inflytelsesfär. När de svarande "avslöjade" sina internationella intriger, anpassade de sig samvetsgrant till sovjetdiplomatins kalkyler. De kanske försöker mörda Stalin, men aldrig förvanska kommissarien för utrikes ärenden Maxim Litvins politik.

När den nuvarande rättegången förbereddes så höll förhoppningarna och illusionerna om Folkfronten och blocket mellan de demokratiska makterna på att vittra bort. Englands Spanienpolitik, lord Halifax' besök i Berlin, Londons omsvängning mot Rom, och slutligen ersättandet av Anthony Eden med lord Halifax² - allt detta var diplomatiska vägvisare som avgjorde det nya innehållet i de svarandes "frivilliga" bekännelser. Mönstret från rättegången mot Radek och Pjatakov, enligt vilket trotskisterna var agenter för det trotskistiska blocket (utom Italien), förkastades.

De svarande är nu agenter för Tyskland, Japan, Polen och England. Förbindelserna till Tyskland är nu mindre tydligt fascistiska eftersom de nu sägs ha inletts redan 1921, när Tyskland befann sig under Weimar-demokratins fana. Samarbetet med England sägs ha påbörjats 1926, elva år innan rättegången mot Radek-Pjatakov. Men Karl Radek, som enligt Vysjinskijs tolkning var kandidat till posten som trotskistisk utrikesminister, kände inte till Trotskijs allians med Storbritannien.

I början av 1937 var England en "demokrati". I och med att Eden försvann har det återigen blivit imperialismens nav. Litvinov har bestämt sig för att visa tänderna för London. Och genast återspeglas detta i de svarandes vittnesmål.

Fram tills alldeles nyligen var kriget i Fjärran östern den japanska fascismens anlopp mot de anglo-

¹ Ur *New York Times*, 9 mars 1938, där artikeln hade rubriken "Trotskij ser politiskt motiverade intriger".

² **Lord Halifax**, eller Edward Frederick Lindley Wood, (1881-1959), var brittisk utrikesminister mellan 1938-40, och ersatte **Anthony Eden**, greve av Avon, (1897-1977) som innehade posten 1935-38.

saxiska demokratierna. Nu säger Moskva att de är beredda att sudda ut skillnaden mellan Japan och Storbritannien: båda två smider ränker med trotskisterna mot sovjetregimen! C G Rakovskijs vittnesmål, enligt vilket han och jag framställs som agenter för den brittiska underrättelsetjänsten, är i själva verket en diplomatisk varning till premiärminister Neville Chamberlain.³

Dröjsmålet att ta med Polen bland de länder som är komprometterade av att ha slutit en allians med trotskisterna beror på två saker: en viktig och en mindre betydelsefull. I och med den senaste svängningen i Storbritanniens politik blev Polens inriktning mot Tyskland mer definitiv. Bortglömda är de tider (1933) då Stalin bjöd in marskalk Pilsudski till oktoberrevolutionens årsdag. Moskva låter Warszawa förstå att de inte hyser några illusioner om Polens neutralitet, och att Polen i händelse av krig måste vara redo att bli arena för sammandrabbningar mellan Sovjetunionen och Tyskland. Med hjälp av de svarandes babbler hotar Litvinov överste Jozef Beck.⁴

Det andra skälet till varför Polen inte kunde nämnas förrän i den nuvarande rättegången, är att huvud"diplomaten" under den andra rättegången i januari 1937, Radek, inte kunde ha tagit med Polen, som nästan var hans hemland, bland raden av "trotskistiska" länder. Det var Radek själv som 1933 gjorde en triumffärd till Warszawa, hyllades av Pilsudski, och talade glödande om de framtida lyckliga förhållandena mellan de två länderna, som båda var resultatet av en revolution.

Världspressen föreställde sig en förestående militärallians mellan Sovjetunionen och Polen. Emedan Radek inte gjorde sitt teaterbesök i egenskap av Trotskijs agent, utan som Stalins utsände, var det särskilt svårt för Radek att i sin bekännelse knyta ihop Polen med trotskismen. Uppgiften tilldelades den nuvarande svarande, V F Sjarangovitj.

Frankrike och USA har inte blivit indragna ännu. Dessa två länder behålls som rester av det "demokratiska blocket" mot det fascistiska blocket.

Förvisso har Rakovskij erkänt brottsliga band till franska industrimän och journalister, men dessa allianser är med motståndare till Folkfronten. Med hjälp av Rakovskijs vittnesmål rörande underrättelsetjänsten försöker Litvinov kompromettera Chamberlains regering, och med hjälp av samma Rakovskijs vittnesmål angående den franska industriägaren Nicole och journalisten Bure, försöker han göra Folkfrontsregeringen en vänlig tjänst.

Hursomhelst förblev de svarande sig själva trogna. Även under sina mest "gemena" överenskommelser med främmande makter skyddade de Kremls diplomatiska planer.

Tystnaden om Frankrike är särskilt talande genom sin orimlighet. Fram till slutet av 1933 betraktades Frankrike i Moskva som Sovjetunionens främsta fiende. På andra plats låg Storbritannien. Tyskland betraktades som en vän. Under "industriparti"-rättegången (1930) och rättegången mot "mensjevikiska fackföreningsbyrå" (1931)⁵ befanns Frankrike undantagslöst vara grogrund för fientliga sammansvärjningar. Trotskisterna, som hade börjat upprätta band med Sovjetunionens fiender så tidigt som 1921 (då de befann sig vid makten tillsammans med Lenin), undvek samtidigt fullständigt Frankrike, som om de hade glömt bort dess existens. Nejdå, de hade inte glömt någonting, de förutsåg bara den framtida fransk-sovjetiska pakten och aktade sig för att skapa svårigheter för Litvinov 1938.

Vilken tur för Vysjinskij att folk har så kort minne! Efter min landsförvisning till Turkiet kallade den sovjetiska pressen mig för inget mindre än "Mister Trotskij". *Pravda* från 8 mars 1929 ägnade

3 **Neville Chamberlain** (1869-1940) var konservativ premiärminister i Storbritannien mellan 1937 och maj 1940, då han avgick efter att förlorat en förtroendeomröstning i parlamentet om hur han förde kriget.

4 **Överste Jozef Beck** (1894-1944) var Polens utrikesminister mellan 1932-39.

5 **Rättegångarna mot det mensjevik-industriella partiets "sabotörer"**, där de svarande erkände sabotage mot ekonomin, hölls 1930 och 1931. Vid den tiden betraktade Trotskij dessa erkännanden som sanna (se *Writings 1930-31*), en uppfattning som han behöll till strax innan den första Moskvarättegången 1936, då han erkände att han hade gjort ett misstag när han accepterade Moskvas officiella version av dessa falska anklagelser.

nästan en hel sida åt att bevisa att "Mister Trotskij" (inte Herr Trotskij!) i själva verket stod i förbund med Winston Churchill och Wall Street.⁶ Artikeln avslutades med följande ord: "Det är nu uppenbart varför borgarklassen betalar honom tiotusentals dollar!" På den tiden fick jag betalt i dollar och inte i tyska mark!

2 juli 1931 tryckte *Pravda* en förfalskad faksimil som skulle bevisa att jag var allierad till Pilsudski och försvarade Versailles-fördraget mot Sovjetunionen och Tyskland. Det var vid en tidpunkt då motsättningarna med Warszawa förvärrades, två år innan planerna på en sovjetisk-polsk allians hade uppstått!

4 mars 1933, då Hitler redan satt stadigt vid makten, tillkännagav det officiella regeringsorganet *Izvestija* att Sovjetunionen var det enda land i världen som inte var fientligt inställt till Tyskland "och det oavsett vilken form och sammansättning rikets regering har". Den franska halvofficiella tidningen *Le Temps* skrev 8 april: "Vid tiden för Hitlers maktövertagande intresserade sig den allmänna opinionen ivrigt för denna händelse och de kommenterade den livligt. Tidningarna i Moskva höll tyst."

Stalin hoppades fortfarande på vänskapliga förbindelser med det fascistiska Tyskland! Det är knappast märkligt, eftersom jag på den tiden fortfarande antogs vara agent för ententen.

24 juli 1933 tillät regeringen Daladier mig att komma till Frankrike. Omedelbart förkunnade den kommunistiska tidningen *l'Humanité*, den sovjetiska diplomatins organ i Paris: "Från Frankrike, denna härd för sovjetfientliga angrepp, kommer Trotskij att angripa Sovjetunionen. Frankrike är en strategisk plats, och det är därför Mister Trotskij har kommit hit." Men vid den tidpunkten kunde jag redan ha firat mitt tolfte år i Tyskland tjänst!

Det är en del av de politiska vägvisarna fram till den nuvarande rättegången. Det går att ta fram fakta och citat i all oändlighet. Men redan de som anförts här leder till en uppenbar slutsats. De svarandes "gemena" handlingar utgör bara ett negativt komplement till regeringens diplomatiska förbindelser.

Situationen förändrades: och därmed även Kremles diplomatiska uträkningar. Likaså förändrades trotskisternas "förräderier", eller mer exakt innehållet i deras vittnesmål om sina påstådda förräderier. Dessutom, och det är viktigt, gör dagens händelser i Moskva det möjligt att fullständigt rekonstruera de senaste 20 årens händelser.

1937 glömdes min gamla vänskap med Winston Churchill, Pilsudski och Daladier bort. Jag blev allierad till Rudolf Hess och frände till Mikado. I åklagarens anklagelseakt från 1938 visade sig mitt gamla yrke som agent för Frankrike och USA vara fullständigt ovidkommande. Men å andra sidan fick min bortglömda vänskap med den brittiska imperialismen en ytterst framträdande plats.

Vi kan förutsäga att om jag i slutet av den nuvarande rättegången skulle knytas till USA, då kommer det säkerligen inte att vara som agent åt president Roosevelt, utan som allierad till hans fiender, de "ekonomiska rojalisterna". Till och med i mina "förräderier" fortsätter jag alltså att fylla en patriotisk funktion.

---

6 **Winston Churchill** (1874-1965) var brittisk premiärminister 1940-45 och 1951-55.